

theologie niet buiten beschouwing laten, namelijk Kuyper en Barth. Wat Kuyper betreft: Schilder wilde in zijn spoor blijven, maar veroorloofde zich wel kritiek. Wat Barth betreft: Schilder wees hem principieel af, maar ontving niettemin van hem impulsen voor eigen conceptie.

Ik ga nu nog nader op de studie van Dee in. Qua opzet doet ze mij enigszins denken aan die van J.H. Semmelink over J.H. Gunning jr., waarin - om de bewoordingen van de ondertitel aan te halen - zijn 'ontwikkelingsgang' en zijn 'beginselen' in verband met elkaar worden geanalyseerd. Dee koos ook voor deze methode en dat lijkt mij een goede greep. Hij past een doorzichtige indeling toe, gebaseerd op de fasen van Schilders ontwikkelingsgang en in de beschrijving van elk van die fasen beschrijft hij zowel de daarin vallende gebeurtenissen en activiteiten als ook de daarin blijkens publikaties rijpende visies, ook wanneer ze - zoals vaak het geval is - daarna blijven spelen. Op deze manier kon de omvangrijke stof geordend worden. De overzichten van de publikaties, die Dee in het kader van deze biografische opzet biedt, zijn betrouwbaar en helder. Als biograaf toont Dee inlevingsvermogen en discretie. Op kiese wijze bericht hij over de stukgelopen relatie met een meisje, waarvan de moeder hem te laag van stand vond. Het was voor Schilder - die zelf zich nooit voor zijn afkomst schaamde - een traumatische ervaring. Dee geeft er blijk van genuanceerd te kunnen oordelen. Terecht zegt hij bv. - en dat lijkt me belangrijk - dat Schilder bij alle blijvende solidariteit met de Kamper Hogeschool toch niet als een typische vertegenwoordiger van de a (=afgescheiden)-vleugel van de gereformeerde kerken kon gelden. In de jungle van de vele discussies en debatten met allerlei figuren - bv. met V. Hepp - wijst Dee de lezer de weg. Kortom, deze eerste wetenschappelijke biografie van Schilder is over de hele linie een aanwinst. De uitgave in boekvorm correspondeert met de inhoud: zij is uitstekend verzorgd door de uitgever, die, nu meer dan 70 jaar geleden, startte met de uitgave van Schilders lijfblad *De Reformatie*.

Dee heeft de beschikbare bronnen goed benut, ook de bewaard gebleven briefwisselingen, die berusten in het archief-K. Schilder en in het archief-C. Veenhof. C. Veenhof correspondeerde veel met Schilder in de jaren twintig en dertig en bemiddelde het contact tussen hem en de pioniers van de Wijsbegeerte der Wetsidee. In deze samenhang wil ik vermelden, dat Schilders meest intieme vriend Ds. J. de Waard alle door Schilder aan hem gezonden brieven heeft verbrand. Ds. De Waard heeft mij dat zelf meegedeeld. Het viel mij op, dat Dee van het thans verschijnende *Biografische Lexicon voor de geschiedenis van het Nederlandse Protestantisme* alleen het eerste deel heeft gebruikt. Waarom niet de delen II